

ELŐSZÓ

A most közreadott *Latin–magyar közmondásszótár* közvetlen előzménye a TINTA Könyvkiadónál 2014-ben megjelentetett *Magyar–latin közmondásszótár*. A két szótár együtt, párban használható eredményesen.

Jelen szótárban a latin közmondások állnak elől, a szerkesztők ezek mellé illesztette oda az értelmében, jelentésében a latinnal megegyező magyar közmondást, illetve közmondásokat.

A kötet 720 latin kulcsszó, címszó köré rendeződik. A címszók alatt a szótár szerkesztői 1730 közmondásbokorban adják közre a latin és a latinnak megfelelő magyar közmondásokat.

A *Latin–magyar közmondásszótár* egyik jellegzetessége, hogy a latin közmondások mellé nem azok szó szerinti magyar fordítása került, hanem magyar közmondások vannak megadva. Ezek mellett az is megtalálható, hogy melyik magyar közmondásszótárban lelhetők fel. Így a jelen kiadvány a forrásmegjelölések következetes megadása miatt további nyelvészeti, frazeológiai kutatások kiindulópontja lehet.

A szótárban 1660 egyedi latin közmondásnak található meg magyar közmondásmegfelelője. A sajátos – rokon értelmű közmondásokat is felsorakoztató – elrendezésből adódóan a latin közmondások összesen 2770 előfordulással szerepelnek a szótárban.

A latin közmondások megfelelőjeként 1680 magyar közmondás van megadva, összesen 2380 előfordulással.

A kötet másik jellegzetessége, hogy mind a latin, mind a magyar „oldalon” nem csak egy, hanem több rokon értelmű, szinonim közmondás található. Ezzel kívántuk elérni, hogy a szótár használója továbbgondolja a szótárban meglelt nyelvi adatokat, rácsodálkozzon a nyelvi kifejezés sokszínűségére.

A forrásmegjelölések rövidítésénél elsősorban a minél könnyebb feloldhatóságot tartottam szem előtt. Ezért az ókori szerzők és művek nevének, címének elfogadott latin alakjait igyekez-

tem minél kevésbé rövidíteni. Számos közmondás végső soron ógörög eredetire megy vissza – ezeket ugyan az általam talált latin fordításban közöltem, de a forrás latin rövidítése előtt megadtam a szerző nevének görög alakját (kivéve, ha könyv vagy gyűjtemény címe a forrás), illetve ha a szövegnek létezik magyar műfordítása, akkor a magyar címet is. A keresztény és a humanista szerzők eredeti neve mellett feltüntettem a magyaros, illetve a humanista latinosított névváltozatot is (ez alól csak a leggyakoribb forrás, Rotterdami Erasmus a kivétel). Az újkori könyvek esetében, ha egyetlen kiadásra utaltam, a szerző neve után kettősponttal elválasztva közöltem a (többnyire rövidített) címet, majd vesszővel elválasztva a kiadás helyének modern nevét, a kiadás évét és az oldalszámot. Egyébként a szerző neve után kettősponttal elválasztva közöltem a címet, zárójelben az évet, majd a fejezet vagy alegység számát.

Ennek a könyvnek nem egyéb a célja, mint hogy felfedezhesük, mennyi mindennel gazdagította a latin nyelv évezredes története a magyar kultúrát, és hogy milyen szervesen építette magába a külföldi közkinccset a magyar nyelv.

A latin közmondások, bölcsességek leggyakoribb forrásai az alábbi szerzők, illetve művek:

Biblia: 158	Plutarchos: 6
Ciceró: 48	Publius: 42
Erasmus: 16	Quintilianus: 6
Florilegium: 911	Seneca: 46
Horatius: 35	Suetonius: 6
Lucianus: 8	Szent Ágoston: 6
Ovidius: 44	Szent Jeromos: 15
Petronius: 12	Terentius: 25
Plautus: 50	Varro: 10
Plinius: 10	Vergilius: 10

A magyar közmondások leggyakrabban az alábbi szerzők műveiből, illetve alkotásokból valók:

Ballagi Mór: 140

Baranyai Decsi János: 25

Baróti Szabó Dávid: 11

Biblia: 45

Dugonics András: 412

Erdélyi János: 288

Kisviczay Péter 362

Kovács Pál: 16

Magyar Nyelvőr: 32

Margalits Ede: 100

Pázmány Péter: 14

Sirisaka Andor: 145

Szenczi Molnár Albert: 25

Szent-Páli István: 27

Szirmay Antal: 25